ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PEDRO CRUZ VILLALÓN
της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 [1]

Υπόθεση C-300/14

Imtech Marine Belgium NV
κατά
Radio Hellenic SA

[αίτηση του Hof van Beroep te Antwerpen (Βέλγιο)για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Κανονισμός (ΕΚ) 805/2004 — Ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις — Προϋποθέσεις πιστοποιήσεως — Ελάχιστοι κανόνες εφαρμοστέοι στις εσωτερικές διαδικασίες — Δικαίωμα υπερασπίσεως του οφειλέτη — Άρθρο 19 — Επανεξέταση σε έκτακτες περιπτώσεις — Αρμοδιότητες του γραμματέα δικαστηρίου»

1. Με την παρούσα υπόθεση παρέχεται για πρώτη φορά στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η ευκαιρία να ερμηνεύσει το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 805/2004 [2] (στο εξής: κανονισμός ΕΕΤ). Η εν λόγω διάταξη θεσπίζει, στο πλαίσιο της δημιουργίας ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις, μια σειρά από ελάχιστους κανόνες που πρέπει να τηρούνται στο δικονομικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους, ώστε να είναι δυνατή η πιστοποίηση της αποφάσεως επί μη αμφισβητούμενης αξιώσεως στις εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες ο οφειλέτης, χωρίς δική του υπαιτιότητα, δεν είχε τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην αξίωση ή να προβάλει την υπεράσπισή του. Απώτατος σκοπός των εν λόγω ελάχιστων κανόνων είναι να διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση στο κράτος μέλος προελεύσεως το δικαίωμα υπερασπίσεως του οφειλέτη σε βάρος του οποίου μπορεί να εκτελεστεί απόφαση πιστοποιηθείσα ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος. Στο σημείο αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, με την κατάργηση του exequatur, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο ζητείται η εκτέλεση δεν θα έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν την ούτως πιστοποιηθείσα απόφαση σε κανένα είδος ελέγχου.

2. Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο, το οποίο πρέπει να αποφανθεί, σε δεύτερο βαθμό, εάν μπορεί να πιστοποιηθεί ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος δικαστική απόφαση εκδοθείσα από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, αμφιβάλλει εάν στη βελγική έννομη τάξη τηρούνται ουσιαστικά οι ελάχιστοι δικονομικοί κανόνες που προβλέπει ο κανονισμός ΕΕΤ, και ειδικότερα το άρθρο 19. Στο πλαίσιο αυτό υπέβαλε στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πέντε προδικαστικά ερωτήματα, η απάντηση στα οποία θα του επιτρέψει να κρίνει εάν το βελγικό δίκαιο συνάδει ή όχι με τις προϋποθέσεις του άρθρου 19, και εάν, συνεπώς, οι αποφάσεις περί μη αμφισβητούμενων αξιώσεων που εκδίδονται από βελγικά δικαστήρια μπορούν καταρχήν να πιστοποιηθούν ως ευρωπαϊκοί εκτελεστοί τίτλοι.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

2 — Κανονισμός (ΕΚ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις (ΕΕ L 143, σ. 15).

I – **Νομικό πλαίσιο**

A — *Το δίκαιο της Ένωσης*

3. Κατά το γράμμα του άρθρου 1 του κανονισμού ΕΕΤ, ο εν λόγω κανονισμός «αποσκοπεί στη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις, προκειμένου να εξασφαλίσει, με την θέσπιση ελάχιστων κανόνων, την ελεύθερη κυκλοφορία των αποφάσεων, των δικαστικών συμβιβασμών και των δημόσιων εγγράφων σε όλα τα κράτη μέλη, χωρίς να πρέπει να ακολουθείται στο κράτος μέλος της εκτέλεσης ενδιάμεση διαδικασία πριν από την αναγνώριση και την εκτέλεση».

4. Από τις είκοσι έξι αιτιολογικές σκέψεις του προοιμίου του κανονισμού ΕΕΤ, πρέπει εν προκειμένω να επισημανθούν οι ακόλουθες:

«[…]

(10) Όταν δικαστήριο κράτους μέλους εκδίδει απόφαση επί μη αμφισβητούμενης αξιώσεως ερήμην του οφειλέτη, η κατάργηση των ελέγχων στο κράτος μέλος εκτέλεσης συνδέεται άρρηκτα και εξαρτάται από την ύπαρξη επαρκών εγγυήσεων όσον αφορά την τήρηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης.

(11) Ο παρών κανονισμός αποσκοπεί στην προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και λαμβάνει υπόψη τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιδιώκει ιδίως τη διασφάλιση της πλήρους τήρησης του δικαιώματος δίκαιης δίκης που αναγνωρίζεται στο άρθρο 47 του Χάρτη.

(12) Θα πρέπει να θεσπισθούν ελάχιστοι κανόνες για τη δίκη που οδηγεί στην απόφαση, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι ο οφειλέτης ενημερώνεται εγκαίρως για την κατ' αυτού αγωγή, για τις απαιτήσεις ενεργητικής νομιμοποίησης στη δίκη προκειμένου να αντικρούσει την αξίωση καθώς και για τις συνέπειες της ερημοδικίας του, έτσι ώστε να είναι σε θέση να προετοιμάσει έγκαιρα την υπεράσπισή του.

[…]

(17) Τα δικαστήρια που είναι αρμόδια να εξετάζουν αν τηρήθηκαν πλήρως οι ελάχιστοι δικονομικοί κανόνες, θα πρέπει, αν κρίνουν ότι αυτό συμβαίνει, να εκδίδουν τυποποιημένο πιστοποιητικό ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου, που κάνει την εξέταση αυτή και τα αποτελέσματά της ευδιάκριτα.

(18) Η αμοιβαία εμπιστοσύνη προς την απονομή της δικαιοσύνης στα κράτη μέλη δικαιολογεί την κρίση από δικαστήριο ενός κράτους μέλους ότι πληρούνται όλοι οι όροι για την πιστοποίηση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου, που θα επιτρέψει την εκτέλεση μιας απόφασης σε όλα τα άλλα κράτη μέλη χωρίς να απαιτείται δικαστική επανεξέταση της ορθής εφαρμογής των ελάχιστων δικονομικών κανόνων στο κράτος μέλος όπου θα εκτελεσθεί η απόφαση.

(19) Ο παρών κανονισμός δεν συνεπάγεται υποχρέωση των κρατών μελών να προσαρμόσουν την εθνική τους νομοθεσία στους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες, κατά τα οριζόμενα σ' αυτόν. Αποτελεί κίνητρο, για αυτό τον σκοπό, με την καθιέρωση αποτελεσματικότερης και ταχύτερης εκτελεστότητας των αποφάσεων σε άλλα κράτη μέλη απλώς και μόνον εφόσον τηρούνται αυτοί οι ελάχιστοι κανόνες.»

5. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ ορίζει τα εξής:

«1. Η απόφαση επί μη αμφισβητούμενης αξιώσεως, η οποία εκδίδεται σε κράτος μέλος, κατόπιν αιτήσεως που υποβάλλεται ανά πάσα στιγμή στο δικαστήριο προέλευσης, πιστοποιείται ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος, εάν:

α) η απόφαση είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος προέλευσης, και

β) δεν αντίκειται προς τους κανόνες περί δικαιοδοσίας που καθορίζονται στα τμήματα 3 και 6 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001, και

γ) οι δικαστικές διαδικασίες στο κράτος μέλος προέλευσης πληρούν τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο κεφάλαιο ΙΙΙ, στην περίπτωση μη αμφισβητούμενης αξιώσεως κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία β′ ή γ′, και

δ) η απόφαση εκδόθηκε στο κράτος μέλος όπου έχει την κατοικία του ο οφειλέτης κατά την έννοια του άρθρου 59 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001, όταν:

— μια αξίωση είναι μη αμφισβητούμενη κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία β′ ή γ′, και

— αναφέρεται σε σύμβαση που συνάπτει ένα πρόσωπο, ο καταναλωτής, για σκοπό που μπορεί να θεωρηθεί ότι κείται εκτός της δραστηριότητας ή του επαγγέλματός του, και

— ο οφειλέτης είναι ο καταναλωτής.»

6. Βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ, το οποίο ανοίγει το κεφάλαιο ΙΙΙ, με τον τίτλο «Ελάχιστοι κανόνες για τις μη αμφισβητούμενες αξιώσεις», «απόφαση επί μη αμφισβητούμενης αξίωσης κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία β′ ή γ′, μπορεί να πιστοποιείται ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος μόνον εάν οι διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίου στο κράτος μέλος προέλευσης πληρούν τις δικονομικές απαιτήσεις που καθορίζονται στο παρόν κεφάλαιο».

7. Εξάλλου, το κεφάλαιο ΙΙΙ περιέχει το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ, με τίτλο «Ελάχιστοι κανόνες για την επανεξέταση σε έκτακτες περιπτώσεις», το οποίο ορίζει τα εξής:

«1. Σύμφωνα με τα άρθρα 13 έως 18, η απόφαση μπορεί να πιστοποιείται ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος, εάν ο οφειλέτης δικαιούται, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης, να ζητήσει την επανεξέταση της απόφασης, όταν:

α) i) το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο ή, κατά περίπτωση, η κλήτευση σε ακροαματική διαδικασία επιδόθηκε ή κοινοποιήθηκε με έναν από τους τρόπους που προβλέπονται στο άρθρο 14, και

ii) η επίδοση ή κοινοποίηση δεν διενεργήθηκε εγκαίρως ώστε να είναι σε θέση ο οφειλέτης να προετοιμάσει την υπεράσπισή του, χωρίς δική του υπαιτιότητα,

ή

β) ο οφειλέτης δεν είχε τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην αξίωση για λόγους ανωτέρας βίας ή λόγω εκτάκτων περιστάσεων χωρίς δική του υπαιτιότητα,

εφόσον σε κάθε περίπτωση ενήργησε χωρίς καθυστέρηση.

2. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τη δυνατότητα των κρατών μελών να επιτρέπουν πρόσβαση για επανεξέταση της απόφασης με λιγότερο περιοριστικούς όρους από τους αναφερόμενους στην παράγραφο 1.»

Β — *Το εθνικό δίκαιο*

8. Στον βελγικό κώδικα πολιτικής δικονομίας (Belgisch Gerechtelijk Wetboek, στο εξής: BGW) προβλέπονται οι ακόλουθες διατάξεις, οι οποίες ασκούν επιρροή στην κρινόμενη υπόθεση:

— Άρθρο 50 BGW: «Οι αποσβεστικές προθεσμίες δεν συντομεύονται ούτε παρεκτείνονται, ακόμα και όταν οι διάδικοι συμφωνούν προς τούτο, παρά μόνο στις περιπτώσεις και υπό τους όρους που ορίζει ο νόμος. Εντούτοις, εάν η προβλεπόμενη προθεσμία για την άσκηση εφέσεως ή για την ανακοπή ερημοδικίας των άρθρων 1048, 1051 και 1253 quater, στοιχεία c και d, άρχεται και λήγει κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, τότε παρεκτείνεται έως και την δέκατη πέμπτη ημέρα του επόμενου δικαστικού έτους.»

— Άρθρο 55 BGW: «Όταν ορίζεται διά νόμου η παρέκταση των προθεσμιών που χορηγούνται στον διάδικο ο οποίος δεν έχει την κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του στο Βέλγιο, ούτε έχει ορίσει αντίκλητο στη χώρα αυτή, οι προθεσμίες παρεκτείνονται κατά: 1) δεκαπέντε ημέρες, όταν ο διάδικος κατοικεί σε κράτος συνορεύον με το Βέλγιο ή στο Ηνωμένο Βασίλειο, 2) τριάντα ημέρες, όταν κατοικεί σε άλλο κράτος της Ευρώπης, και 3) ογδόντα ημέρες, όταν κατοικεί οπουδήποτε αλλού».

— Άρθρο 860 BGW: «Ανεξαρτήτως της μορφής του τυπικού πλημμελήματος ή της τυπικής παραλείψεως, καμία δικονομική πράξη δεν ακυρώνεται εάν τούτο δεν ορίζεται ρητά διά νόμου. Οι προβλεπόμενες προθεσμίες για την άσκηση ενδίκου μέσου συνιστούν αποσβεστικές προθεσμίες. Οι λοιπές προθεσμίες είναι αποσβεστικές μόνον όταν το ορίζει ο νόμος».

— Άρθρο 1048 BGW: «Με την επιφύλαξη των προθεσμιών που ορίζονται σε υπερεθνικές ή διεθνείς διατάξεις, η προθεσμία για την άσκηση ανακοπής ερημοδικίας είναι ένας μήνας από την επίδοση ή κοινοποίηση της αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 792, δεύτερο και τρίτο εδάφιο. Εάν ο ερημοδικήσας διάδικος δεν έχει ούτε την κατοικία ούτε τη συνήθη διαμονή του στο Βέλγιο, ούτε έχει διορίσει αντίκλητο στην χώρα αυτή, η προθεσμία ασκήσεως ανακοπής ερημοδικίας παρεκτείνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 55».

— Άρθρο 1051 BGW: «Με την επιφύλαξη των προθεσμιών που ορίζονται σε υπερεθνικές ή διεθνείς διατάξεις, η προθεσμία για την άσκηση εφέσεως ορίζεται σε ένα μήνα από την επίδοση ή κοινοποίηση σύμφωνα με το άρθρο 792, δεύτερο και τρίτο εδάφιο. Η εν λόγω προθεσμία άρχεται από την ημέρα της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως της αποφάσεως ομοίως και για τον διάδικο που διέταξε την κοινοποίηση ή την επίδοση. Εάν ένας εκ των διαδίκων, είτε πρόκειται για τον προς ον η κοινοποίηση είτε για τον διάδικο που διέταξε την κοινοποίηση, δεν έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του στο Βέλγιο, ούτε έχει διορίσει αντίκλητο στη χώρα αυτή, η προθεσμία ασκήσεως εφέσεως παρεκτείνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 55. Το ίδιο ισχύει όταν ένας εκ των διαδίκων στους οποίους επιδόθηκε η απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 792, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, δεν έχει ούτε την κατοικία ούτε τη συνήθη διαμονή του στο Βέλγιο, ούτε έχει διορίσει αντίκλητο στη χώρα αυτή».

II – **Κύρια δίκη και προδικαστικά ερωτήματα**

9. Η εδρεύουσα στο Βέλγιο εταιρεία με την επωνυμία Imtech Marine Belgium NV (στο εξής: Imtech) παρέσχε διάφορες υπηρεσίες στην εδρεύουσα στην Ελλάδα εταιρεία με την επωνυμία Radio Hellenic. Λόγω της μη καταβολής του οφειλόμενου και απαιτητού ποσού των 23 506,99 ευρώ στην Imtech, η τελευταία προσέφυγε κατά της Radio Hellenic ενώπιον βελγικού δικαστηρίου, ζητώντας, δυνάμει του κανονισμού ΕΕΤ, να υποχρεωθεί αυτή στην καταβολή του ως άνω ποσού διά δικαστικής αποφάσεως πιστοποιημένης ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο Rechtbank van Koophandel te Antwerpen (Βέλγιο) έκρινε παραδεκτά και εν μέρει βάσιμα τα αιτήματα της Imtech. Η Radio Hellenic υποχρεώθηκε, ερήμην, στην καταβολή του οφειλόμενου ποσού (προσαυξημένου με τη συμφωνηθείσα ποινική ρήτρα δυνάμει της συμβάσεως που είχε συναφθεί μεταξύ των διαδίκων, πλέον τόκων υπερημερίας και δικαστικών εξόδων). Εντούτοις, το δικαστήριο έκρινε ότι δεν μπορούσε να πιστοποιήσει τον τίτλο ως ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο, κατά το αίτημα της Imtech, διότι έκρινε ότι η βελγική νομοθεσία δεν ήταν σύμφωνη με τους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες που ορίζονται στον κανονισμό ΕΕΤ. Η Imtech άσκησε έφεση ενώπιον του Hof van Beroep te Antwerpen ως προς το σκέλος της αρνήσεως του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου να πιστοποιήσει την απόφαση ως ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο.

10. Εν όψει της υφιστάμενης διχογνωμίας στη σχετική βελγική νομολογία και θεωρία, και κυρίως αναφορικά με το ζήτημα εάν το βελγικό δίκαιο συνάδει με τους ελάχιστους κανόνες για την επανεξέταση στις έκτακτες περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ —και ιδίως σε περιπτώσεις, όπως εν προκειμένω, όπου ο οφειλέτης καταδικάστηκε ερήμην και παρήλθε άπρακτη η προθεσμία ασκήσεως των ένδικων μέσων κατά των ερήμην αποφάσεων που προβλέπονται στη βελγική νομοθεσία— το Hof van Beroep te Antwerpen αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μήπως το γεγονός ότι δεν υπήρξε άμεση εφαρμογή του κανονισμού [ΕΕΤ] συνιστά παράβαση του άρθρου 288 [ΣΛΕΕ], επειδή

— ο Βέλγος νομοθέτης παρέλειψε να [μεταφέρει] τον προαναφερθέντα κανονισμό στη βελγική νομοθεσία, και

— ο Βέλγος νομοθέτης παρέλειψε —παρά το γεγονός ότι στη βελγική νομοθεσία προβλέπονται ανακοπή ερημοδικίας και έφεση— να προσθέσει διαδικασία επανεξετάσεως;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, δεδομένου ότι ένας κανονισμός έχει άμεση εφαρμογή, τι νοείται ως "επανεξέταση απόφασης" στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού [ΕΕΤ]; Πρέπει να προβλέπεται διαδικασία επανεξετάσεως μόνον αν η επίδοση ή κοινοποίηση δικογράφου/εισαγωγικού της δίκης εγγράφου διενεργήθηκε κατά τον τρόπο που ορίζεται στο άρθρο 14 του κανονισμού [ΕΕΤ], με άλλα λόγια χωρίς απόδειξη παραλαβής; Μήπως με την ανακοπή ερημοδικίας κατά τα άρθρα 1047 επ. του [BGW] και την έφεση κατά τα άρθρα 1050 επ. του [BGW] η βελγική νομοθεσία δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ώστε να πληρούνται τα κριτήρια της "διαδικασίας επανεξέτασης" που προβλέπεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού [ΕΕΤ];

3) Παρέχει το άρθρο 50 του [BGW], το οποίο επιτρέπει παρέκταση των κατά τα άρθρα 860, δεύτερο εδάφιο, 55 και 1048 του [BGW] αποσβεστικών προθεσμιών σε περίπτωση ανωτέρας βίας ή εξαιρετικών περιστάσεων ανεξαρτήτων της βουλήσεως των ενδιαφερομένων, επαρκή προστασία κατά την έννοια του άρθρου 19, [παράγραφος 1,] στοιχείο β', του κανονισμού [ΕΕΤ];

4) Συνιστά η πιστοποίηση αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις δικαστική απόφαση η οποία πρέπει να ζητηθεί με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, πρέπει ο δικαστής να πιστοποιήσει την απόφαση ως

ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο και ο γραμματέας να χορηγήσει το αποδεικτικό της πιστοποιήσεως; Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως: μπορεί να ανατεθεί σε γραμματέα το καθήκον πιστοποιήσεως της αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου;

5) Στην περίπτωση που η πιστοποίηση αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου δεν αποτελεί δικαστική απόφαση, δύναται ο ενάγων —ο οποίος δεν ζήτησε με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο την πιστοποίηση της αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου— να ζητήσει εκ των υστέρων, αφότου η απόφαση κατέστη αμετάκλητη, από τον γραμματέα την πιστοποίησή της ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου;»

11. Το Δικαστήριο έκρινε ανεπαρκή την αιτιολόγηση του αιτούντος δικαστηρίου και απηύθυνε αίτηση παροχής πληροφοριών, ζητώντας να του προσκομισθεί το κείμενο των παρατιθέμενων στην απόφαση περί παραπομπής διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, καθώς και η σχετική νομολογία, και να του παρασχεθούν επιπλέον διευκρινίσεις σχετικά με το δεύτερο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα. Το Hof van Beroep te Antwerpen παρέσχε τις σχετικές πληροφορίες μετά των απαιτούμενων σχετικών διευκρινίσεων.

12. Στην παρούσα δίκη έχουν καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις η Πορτογαλική Κυβέρνηση, η Βελγική Κυβέρνηση, η Πολωνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

III – **Ανάλυση**

13. Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και το άρθρο 12 του κανονισμού ΕΕΤ, δικαστική απόφαση που εξεδόθη ερήμην, όπως εν προκειμένω, μπορεί να πιστοποιηθεί ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος μόνον εάν πληρούνται οι ελάχιστες προϋποθέσεις των άρθρων 13 επ. του εν λόγω κανονισμού, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο οφειλέτης έχει λάβει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία και του έχει δοθεί σε κάθε περίπτωση η δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμα ακροάσεως και να προετοιμάσει την υπεράσπισή του[3]. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξετασθεί και το άρθρο 19 του εν λόγω κανονισμού, για την ερμηνεία του οποίου έχουν υποβληθεί τα προδικαστικά ερωτήματα εκ μέρους του Hof van Beroep te Antwerpen.

A — *Πρώτο προδικαστικό ερώτημα*

14. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν συνιστά παράβαση του άρθρου 288 ΣΛΕΕ, κατά το μέτρο που θεσπίζει τον δεσμευτικό χαρακτήρα των κανονισμών ως προς όλα τα μέρη τους, η παράλειψη της δέουσας προσαρμογής του βελγικού δικαίου στις διατάξεις του κανονισμού ΕΕΤ, και ειδικότερα εκείνες που αναφέρονται στη διαδικασία επανεξετάσεως σε έκτακτες περιπτώσεις.

1. Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων

15. Οι παρεμβαίνοντες που υπέβαλαν παρατηρήσεις σχετικά με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα συμμερίζονται την άποψη ότι ο κανονισμός ΕΕΤ δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν στην έννομη τάξη τους συγκεκριμένη διαδικασία επανεξετάσεως. Ωστόσο, σε περίπτωση που δεν προβλέπεται η σχετική δυνατότητα επανεξετάσεως, τα δικαστήρια του οικείου κράτους μέλους δεν μπορούν να πιστοποιούν δικαστική απόφαση ως ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο.

3 — Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Krombach (C-7/98, EU:C:2000:164), με την οποία το Δικαστήριο διαπίστωσε, αναφορικά με τη σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7· παγιωμένη μορφή ΕΕ 1998, C 27, σ. 1), ότι «ακόμη και αν ο σκοπός της Συμβάσεως είναι να "εξασφαλίσουν τα συμβαλλόμενα μέρη την απλούστευση των διατυπώσεων για την αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων", εντούτοις ο στόχος αυτός δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί με την κατά οποιονδήποτε τρόπο αποδυνάμωση των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως» (σκέψη 43). Βλ. επίσης απόφαση Debaecker κατά Bouwman (49/84, EU:C:1985:252, σκέψη 10).

2. Εκτίμηση

16. Στην αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού ΕΕΤ δηλώνεται ότι «ο παρών κανονισμός δεν συνεπάγεται υποχρέωση των κρατών μελών να προσαρμόσουν την εθνική τους νομοθεσία στους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες, κατά τα οριζόμενα σ' αυτόν». Εξάλλου, το άρθρο 19 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει ότι «η απόφαση μπορεί να πιστοποιείται ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος, εάν ο οφειλέτης δικαιούται, *σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης*, να ζητήσει την επανεξέταση της απόφασης» [4]. Για τον λόγο αυτό, θεωρώ ότι ο κανονισμός ΕΕΤ δεν απαιτεί την προσαρμογή της βελγικής νομοθεσίας στους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες που ορίζει. Όπως εξάλλου επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού ΕΕΤ, ο κανονισμός αυτός προσφέρει σε κάθε περίπτωση ένα «κίνητρο» για την προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες που ορίζει, με την καθιέρωση αποτελεσματικότερης και ταχύτερης εκτελεστότητας των αποφάσεων για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις του κράτους μέλους προελεύσεως σε άλλα κράτη μέλη, μόνον εφόσον τηρούνται αυτοί οι ελάχιστοι κανόνες, και, συνεπώς, η παράλειψη της σχετικής προσαρμογής δεν στοιχειοθετεί παράβαση του άρθρου 258 ΣΛΕΕ [5].

17. Για τον λόγο αυτό, προτείνω να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 288 ΣΛΕΕ απλώς και μόνον το γεγονός ότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ειδική διαδικασία επανεξετάσεως σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 του κανονισμού ΕΕΤ.

Β — *Πρώτο και δεύτερο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος*

18. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα υποβάλλεται από το αιτούν δικαστήριο στην περίπτωση που δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα και διαρθρώνεται σε τρία σκέλη. Δεδομένου ότι το τρίτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος εγείρει το ίδιο ζήτημα με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, θα προβώ στην από κοινού εξέτασή τους. Για τον σκοπό αυτό, θα εξετάσω καταρχάς τα δύο πρώτα σκέλη του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, πρώτον, τι πρέπει να νοείται ως «επανεξέταση αποφάσεως» υπό την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ, και δεύτερον, εάν η εθνική έννομη τάξη πρέπει να προβλέπει διαδικασία επανεξετάσεως μόνον στην περίπτωση που η επίδοση ή κοινοποίηση δικογράφου/εισαγωγικού της δίκης εγγράφου διενεργήθηκε χωρίς απόδειξη παραλαβής (άρθρο 14 του κανονισμού ΕΕΤ).

1. Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων

19. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ, η παροχή της δυνατότητας υποβολής αιτήσεως επανεξετάσεως της αποφάσεως δικαιολογείται από την αδυναμία του οφειλέτη να αντιταχθεί στην αξίωση, χωρίς δική του υπαιτιότητα, σε δύο περιπτώσεις: πρώτον, σε περίπτωση που το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή η κλήτευση σε επ' ακροατηρίου συζήτηση δεν επιδόθηκε ή κοινοποιήθηκε εγκαίρως, ώστε να είναι σε θέση ο οφειλέτης να προετοιμάσει την υπεράσπισή του χωρίς δική του υπαιτιότητα, και, δεύτερον, σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν είχε τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην αξίωση για λόγους ανωτέρας

4 — Η υπογράμμιση δική μου. Το «κράτος μέλος προελεύσεως» ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 4, του κανονισμού ΕΕΤ ως «το κράτος μέλος στο οποίο εξεδόθη η απόφαση [...] που πρόκειται να πιστοποιηθεί ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος».

5 — Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι εκκρεμεί διαδικασία επί παραβάσει κατά του Βελγίου, αλλά όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις της Επιτροπής (σημείο 27), η παράβαση δεν θεμελιώνεται στην έλλειψη προσαρμογής της βελγικής νομοθεσίας στους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες των άρθρων 12 επ. του κανονισμού ΕΕΤ (συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 19), αλλά στο γεγονός ότι, μεταξύ άλλων, το Βέλγιο πιστοποιεί δικαστικές αποφάσεις ως ευρωπαϊκούς εκτελεστούς τίτλους, καίτοι δεν έχει κοινοποιήσει στην Επιτροπή, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 30, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, την ύπαρξη διαδικασίας στο βελγικό δίκαιο η οποία πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 19. Η διαδικασία επί παραβάσει τελεί σε αναστολή, έως την έκδοση της αποφάσεως του Δικαστηρίου επί της κρινόμενης υποθέσεως.

βίας ή εκτάκτων περιστάσεων χωρίς δική του υπαιτιότητα. Υπενθυμίζει, ακόμη, ότι, καίτοι τα κράτη μέλη δεν έχουν την υποχρέωση να θεσπίσουν συγκεκριμένο μέσο επανεξετάσεως με τα χαρακτηριστικά αυτά στις έννομες τάξεις τους, εντούτοις, η εν λόγω παράλειψη δεν επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια να πιστοποιούν τις αποφάσεις τους ως ευρωπαϊκούς εκτελεστούς τίτλους.

20. Σύμφωνα με την Επιτροπή, για να μπορεί ένα δικαστήριο να πιστοποιήσει δικαστική απόφαση ως ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο, απαιτείται να προβλέπει η εθνική νομοθεσία διαδικασία επανεξετάσεως σε αμφότερες τις περιπτώσεις που ορίζει το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ. Για τον σκοπό αυτό, η επανεξέταση πρέπει να προβλέπεται, πρώτον, στις περιπτώσεις που το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή η κλήτευση του οφειλέτη σε επ' ακροατηρίου συζήτηση επιδόθηκε ή κοινοποιήθηκε με έναν από τους τρόπους που ορίζονται στο άρθρο 14 του κανονισμού ΕΕΤ (όπως ορίζει ο τίτλος του εν λόγω άρθρου «χωρίς αποδεικτικό παραλαβής»), αλλά όχι αρκετά εγκαίρως, ώστε να είναι σε θέση ο οφειλέτης να προετοιμάσει την υπεράσπισή του, χωρίς να συντρέχει ίδιον αυτού πταίσμα (στοιχείο α')· δεύτερον, η επανεξέταση πρέπει να καλύπτει επίσης οποιαδήποτε άλλη περίπτωση στην οποία ο οφειλέτης δεν είχε τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην αξίωση για λόγους ανωτέρας βίας ή εκτάκτων περιστάσεων χωρίς δική του υπαιτιότητα (στοιχείο β'), ήτοι περιπτώσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνεται η επίδοση ή κοινοποίηση η οποία, καίτοι έχει διενεργηθεί με αποδεικτικό παραλαβής (άρθρο 13), πάσχει, ωστόσο, ελάττωμα.

21. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα δύο ένδικα μέσα που προβλέπονται στη βελγική νομοθεσία και στα οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο στο προδικαστικό του ερώτημα (η ανακοπή ερημοδικίας και η έφεση), καθώς και το έκτακτο ένδικο μέσο της αναψηλαφήσεως του άρθρου 1132 του BGW (στο οποίο δεν αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο στα προδικαστικά του ερωτήματα) δεν πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζει το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ.

2. Εκτίμηση

α) Πρώτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

22. Με το πρώτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τι νοείται ως «επανεξέταση απόφασης» στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ.

23. Επισημαίνεται, συναφώς, ότι ο κανονισμός δεν ορίζει την έννοια της επανεξετάσεως σε έκτακτες περιπτώσεις και προβλέπει απλώς ότι πρέπει να υφίσταται διαδικασία στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου που να επιτρέπει στον οφειλέτη να προσβάλει την απόφαση στις περιπτώσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ (έστω και με λιγότερο περιοριστικούς όρους από τους αναφερόμενους στην παράγραφο 1, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2).

24. Υπό την έννοια αυτή, δεδομένου ότι η διαδικασία αυτή δεν ρυθμίζεται στο δίκαιο της Ένωσης και ότι ο κανονισμός ΕΕΤ περιέχει ρητή παραπομπή στη νομοθεσία του κράτους μέλους προελεύσεως, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν οποιοδήποτε ένδικο μέσο, υπό την επιφύλαξη των επαρκών εγγυήσεων σεβασμού του δικαιώματος υπερασπίσεως και του δικαιώματος δίκαιης δίκης του οφειλέτη (αιτιολογικές σκέψεις 10 και 11 του κανονισμού ΕΕΤ). Κατά την εκτίμησή μου, κατ' αναλογική ερμηνεία του άρθρου 18 του εν λόγω κανονισμού και σε συνδυασμό με την αιτιολογική του σκέψη 14, ο σεβασμός του δικαιώματος υπερασπίσεως του οφειλέτη προϋποθέτει τη θέσπιση ενδίκου μέσου διά του οποίου παρέχεται δυνατότητα επανεξετάσεως της αποφάσεως στο σύνολό της και όχι μόνο ως προς τα νομικά ζητήματα που άπτονται αυτής[6].

6 — Στο ίδιο πνεύμα, επίσης, S. Pabst, «Art. 19 EG-VollstrTitel VO», σε T. Rauscher (επ.): *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht — Kommentar*, Sellier, 2010, παράγραφος 13.

β) Δεύτερο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

25. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας επανεξετάσεως του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ στις περιπτώσεις που το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή η κλήτευση σε ακροαματική διαδικασία του οφειλέτη έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί μέσω ενός εκ των τρόπων που ορίζονται στο άρθρο 14 του εν λόγω κανονισμού, επισημαίνεται, εκ προοιμίου, ότι το Δικαστήριο ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο να διευκρινίσει κατά πόσον το αντικείμενο της κύριας δίκης ενέπιπτε πράγματι στην περίπτωση αυτή. Το αιτούν δικαστήριο απάντησε ότι «το αντικείμενο της κύριας δίκης αφορά αποκλειστικά την περίπτωση κατά την οποία, ανεξαρτήτως του τρόπου κοινοποιήσεως ή επιδόσεως, δεν παρέχεται στον οφειλέτη η δυνατότητα της κατ' ουσίαν "επανεξετάσεως" της αρχικής αποφάσεως σε κάθε περίπτωση ανωτέρας βίας ή εκτάκτων περιστάσεων χωρίς δική του υπαιτιότητα». Συνεπώς, το αιτούν δικαστήριο επιβεβαίωσε με τα ανωτέρω ότι τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υποθέσεως καταρχήν εμπίπτουν στο άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού ΕΕΤ.

26. Εντούτοις, εκτιμώ ότι πρέπει να δοθεί απάντηση στο δεύτερο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, όπως έχει διατυπωθεί, ανεξαρτήτως της ειδικής περιπτώσεως, εκ των προβλεπομένων στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ, στην οποία εμπίπτουν τα πραγματικά περιστατικά που αποτελούν αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως. Τούτο διότι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η πιστοποίηση της αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου δεν εξαρτάται από αν ο θιγόμενος οφειλέτης, ο οποίος εμπίπτει σε μια από τις έκτακτες περιπτώσεις που προβλέπει το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ, έχει —ή είχε στο παρελθόν— συγκεκριμένα τη δυνατότητα να αιτηθεί την επανεξέταση της αποφάσεως· απλώς απαιτείται η ύπαρξη, κατά αφηρημένο τρόπο, ενός «ενδεδειγμένου μηχανισμού» εντός της έννομης τάξης της χώρας προελεύσεως (αιτιολογική σκέψη 14) για την αίτηση επανεξετάσεως της αποφάσεως στο σύνολό της[7]. Εξάλλου, ο μηχανισμός αυτός πρέπει να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 30, παράγραφος 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού.

27. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται εκ του ότι, σε περιπτώσεις όπως η παρούσα, το επιλαμβανόμενο δικαστήριο δεν είναι πάντα σε θέση να γνωρίζει σε ποια από τις δύο περιπτώσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ εμπίπτει ο ερημοδικήσας οφειλέτης, οπότε οφείλει να διαπιστώσει την ύπαρξη των σχετικών ένδικων μέσων με αφηρημένο και όχι με συγκεκριμένο τρόπο, προκειμένου να αποφασίσει εάν η απόφαση πρέπει να πιστοποιηθεί ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος.

28. Επομένως, με βάση τα ανωτέρω, για την πιστοποίηση αποφάσεων δικαστηρίων κράτους μέλους ως ευρωπαϊκών εκτελεστών τίτλων, δεν αρκεί απλώς η έννομη τάξη του εν λόγω κράτους μέλους να προβλέπει διαδικασία επανεξετάσεως, σε περίπτωση που η κλήτευση ή το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο έχουν επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον οφειλέτη κατά τον τρόπο που ορίζεται στο άρθρο 14 του κανονισμού ΕΕΤ, ήτοι, χωρίς αποδεικτικό παραλαβής (προφανώς, υπό τον όρο ότι η επίδοση ή κοινοποίηση δεν διενεργήθηκε εγκαίρως ώστε να είναι σε θέση ο οφειλέτης να προετοιμάσει την υπεράσπισή του και χωρίς αυτό να οφείλεται σε δική του υπαιτιότητα, σύμφωνα με τις σωρευτικές προϋποθέσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο ii, του εν λόγω κανονισμού)[8]. Η έννομη τάξη του εν λόγω κράτους μέλους πρέπει επίσης να προβλέπει διαδικασία επανεξετάσεως στην περίπτωση του άρθρου 19, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού, ήτοι, όταν ο

7 — Βλ., μεταξύ άλλων, S. Arnold, «VO (EG) 805/2004 — Art. 19», σε Geimer/Schütze, *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 2014, παράγραφος 1· S. Pabst, όπ.π. (υποσημείωση 6), παράγραφος 4, καθώς και Kropholler/von Hein, «Art. 19 EuVTVO», σε *Europäisches Zivilprozessrecht*, 9η έκδοση, Frankfurt am Main:Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2011, παράγραφος 5 και εκεί παρατιθέμενη βιβλιογραφία.

8 — Η διατύπωση παρουσιάζει ασάφειες, διότι η υπαιτιότητα, σύμφωνα με τη γραμματική ερμηνεία, αναφέρεται στην επίδοση ή κοινοποίηση, όταν στην πραγματικότητα δεν εξαρτάται σε καμία περίπτωση από τον οφειλέτη, κατά το μέτρο που διενεργείται χωρίς απόδειξη παραλαβής. Κατά λογική ερμηνεία, συνεπώς, η υπαιτιότητα του οφειλέτη αναφέρεται στις *περιπτώσεις στις οποίες λαμβάνει γνώση του περιεχομένου*, κατά τρόπον ώστε στοιχειοθετείται ευθύνη του εάν, για παράδειγμα, από προσωπική του αμέλεια, δεν ελέγχει τακτικά την αλληλογραφία του [βλ., στο ίδιο πνεύμα, S. Pabst, όπ.π. (υποσημείωση 6), παράγραφος 9, και S. Arnold, όπ.π. (υποσημείωση 7), παράγραφος 11· επίσης J.F. van Drooghenbroeck και S. Brijs: «La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen», σε G. de Leval και M. Candela Soriano (coords.), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*, Βρυξέλλες: Larcier, 2007, σ. 249].

οφειλέτης (ομοίως στην περίπτωση της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως που διενεργείται όπως ορίζει το άρθρο 13 του κανονισμού ΕΕΤ, δηλαδή με αποδεικτικό παραλαβής) δεν είχε τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην αξίωση για λόγους ανωτέρας βίας ή εκτάκτων περιστάσεων χωρίς δική του υπαιτιότητα.

Γ — *Τρίτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος και τρίτο προδικαστικό ερώτημα*

29. Με το τρίτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν η ρύθμιση της ανακοπής ερημοδικίας και της εφέσεως στη βελγική νομοθεσία, συμπεριλαμβανόμενης της δυνατότητας παρατάσεως της προθεσμίας ασκήσεως των εν λόγω ενδίκων μέσων σε περίπτωση ανωτέρας βίας, είναι προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις της επανεξετάσεως στις έκτακτες περιπτώσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ.

1. Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων

30. Η Πολωνική Κυβέρνηση, η οποία εξέτασε τις διαφορές μεταξύ «ανωτέρας βίας» και «εκτάκτων περιστάσεων χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη», δηλώνει ότι η δυνατότητα παρατάσεως των αποσβεστικών προθεσμιών που δεν ήταν σε θέση να τηρήσει ο οφειλέτης λόγω «ανωτέρας βίας» και «εκτάκτων περιστάσεων χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη» παρέχει επαρκή προστασία κατά την έννοια του άρθρου 19.

31. Η Επιτροπή εκτιμά ότι το άρθρο 50 του BGW, όπως αυτό ερμηνεύεται από τη βελγική νομολογία, δεν φαίνεται να παρέχει δυνατότητα παρατάσεως των σχετικών προθεσμιών (για την έφεση και την ανακοπή ερημοδικίας) κατά τρόπο ώστε να πληρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 19 του κανονισμού ΕΕΤ, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι η έννοια της «ανωτέρας βίας» στη βελγική νομοθεσία υπόκειται σε συσταλτική ερμηνεία, υπό το φως της οποίας δεν χωρεί η περίπτωση των «εκτάκτων περιστάσεων» υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου 19.

32. Η Βελγική Κυβέρνηση προτείνει να δοθεί στα τρία πρώτα ερωτήματα η κοινή απάντηση ότι ο οφειλέτης διαθέτει σε κάθε περίπτωση ένα κατάλληλο και επαρκές ένδικο μέσο στο πλαίσιο της βελγικής νομοθεσίας υπό τους όρους του κανονισμού ΕΕΤ, ακόμα και στην περίπτωση ανωτέρας βίας ή εκτάκτων περιστάσεων. Ως προς τις έννοιες της «ανωτέρας βίας» και των «εκτάκτων περιστάσεων χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη» επισημαίνει ότι η «ανωτέρα βία», όπως ερμηνεύεται από το βελγικό Hof van Cassatie, καλύπτει επίσης τις «έκτακτες περιπτώσεις χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη», κατά το μέτρο που ο τελευταίος δεν ήταν σε θέση να αντιδράσει και όταν οι εν λόγω περιστάσεις ήταν απρόβλεπτες και αναπόφευκτες. Επίσης, σύμφωνα με τη Βελγική Κυβέρνηση, ο εναγόμενος που δεν έχει ενημερωθεί σχετικά με την ύπαρξη εκκρεμούσης δίκης σε βάρος του και στον οποίο δεν έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί η δικαστική απόφαση δύναται να ασκήσει ανακοπή ερημοδικίας ή έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως από τη στιγμή που λαμβάνει πραγματική γνώση αυτής, ακόμα και αν η συνήθης προθεσμία για την άσκηση των εν λόγω ενδίκων μέσων έχει ήδη παρέλθει, υπό τον όρο ότι θα ενεργήσει χωρίς καθυστέρηση.

2. Εκτίμηση

33. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που προσκομίστηκαν από το αιτούν δικαστήριο, η βελγική έννομη τάξη προβλέπει κατά βάση δύο ένδικα μέσα για την προσβολή δικαστικής αποφάσεως σε περιστάσεις όπως αυτές της κρινόμενης υποθέσεως: την ανακοπή ερημοδικίας για την προσβολή αποφάσεων που έχουν εκδοθεί ερήμην (άρθρα 1047 επ. του BGW) και την έφεση (άρθρα 1050 επ. του BGW). Κατά τα άρθρα 1048 και 1051 του BGW, η προθεσμία για την ανακοπή ερημοδικίας και την έφεση αντιστοίχως

είναι ένας μήνας από την επίδοση ή κοινοποίηση, μπορεί δε να παρεκταθεί, σύμφωνα με το άρθρο 55 του BGW, σε περίπτωση που ο εναγόμενος δεν κατοικεί στο Βέλγιο. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το βελγικό Hof van Cassatie ερμηνεύει το άρθρο 50 του BGW υπό την έννοια ότι, σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας, γίνεται δεκτή η παρέκταση της προθεσμίας ασκήσεως των ενδίκων μέσων.

34. Καταρχάς, θεωρείται δεδομένο ότι η ερμηνεία του εθνικού δικαίου αποτελεί αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου. Κατά πάγια δε νομολογία, «δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφαίνεται, με προδικαστική απόφαση, επί της ερμηνείας των εθνικών διατάξεων ούτε να κρίνει αν η ερμηνεία τους από το αιτούν δικαστήριο είναι ορθή» [9]. Το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να «εφαρμόσει» τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης σε μια συγκεκριμένη υπόθεση [10].

35. Υπό το πρίσμα αυτό, εν προκειμένω, απόκειται στο Δικαστήριο να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο όλες τις απαραίτητες διευκρινίσεις σχετικά με το περιεχόμενο του άρθρου 19 του κανονισμού ΕΕΤ και τις εκεί θεσπιζόμενες προϋποθέσεις, ενώ απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να συναγάγει τις συνέπειες της αιτηθείσας ερμηνείας και να προσδιορίσει εάν η εθνική νομοθεσία πληροί τις ελάχιστες δικονομικές απαιτήσεις που προσδιορίζονται στο εν λόγω άρθρο 19.

36. Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ θεσπίζει, όπως και οι υπόλοιπες διατάξεις του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού ΕΕΤ, ορισμένους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες που πρέπει να τηρούνται στις δικαστικές διαδικασίες του κράτους μέλους προελεύσεως, προκειμένου οι αποφάσεις για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις που εκδίδουν τα δικαστήρια στο εν λόγω κράτος μέλος να μπορούν να πιστοποιηθούν ως ευρωπαϊκοί εκτελεστοί τίτλοι. Συγκεκριμένα, το άρθρο 19 περιλαμβάνει τις δύο περιπτώσεις που περιγράφονται στο σημείο 28 των παρουσών προτάσεων. Όπως έχω ήδη επισημάνει, θεωρείται ότι οι ελάχιστοι κανόνες για την επανεξέταση σε έκτακτες περιπτώσεις τηρούνται στην έννομη τάξη κράτους μέλους, εφόσον ο οφειλέτης έχει τη δυνατότητα να αιτηθεί την επανεξέταση της αποφάσεως επί μη αμφισβητούμενων αξιώσεων όταν συντρέχει οποιαδήποτε από τις δύο αυτές περιπτώσεις.

37. Η διάταξη του άρθρου 19, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού ΕΕΤ αναφέρεται ρητά στην περίπτωση που η πράξη κατά της οποίας έπρεπε να είχε στραφεί ο οφειλέτης επιδόθηκε ή κοινοποιήθηκε με έναν από τους τρόπους που ορίζονται στο άρθρο 14 του εν λόγω κανονισμού, οι οποίοι χαρακτηρίζονται αμφότεροι από την έλλειψη εγγυήσεων και την απλώς πολύ μεγάλη πιθανότητα ότι το επιδοθέν ή κοινοποιηθέν έγγραφο έφθασε στον παραλήπτη του, όπως τονίζεται στην αιτιολογική σκέψη 14 του κανονισμού ΕΕΤ. Ενδέχεται, ωστόσο, —όπως προβλέπει το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω κανονισμού— να έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί το έγγραφο, και μάλιστα σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 13 (ήτοι, με αποδεικτικό παραλαβής εκ μέρους του οφειλέτη), αλλά να στάθηκε αδύνατο στον οφειλέτη να αντιταχθεί στην αξίωση για λόγους ανωτέρας βίας ή εκτάκτων περιστάσεων, χωρίς δική του υπαιτιότητα. Επίσης, υφίσταται το ενδεχόμενο να έχει πράγματι γίνει η επίδοση ή κοινοποίηση, αλλά με πλημμελή τρόπο και χωρίς να τηρούνται οι ελάχιστοι κανόνες που ορίζει ο κανονισμός ΕΕΤ.

38. Συγκεκριμένα, η περίπτωση της μη έγκυρης επιδόσεως ή κοινοποιήσεως, ή ακόμα και της παντελούς έλλειψης επιδόσεως ή κοινοποιήσεως, κρίθηκε με την απόφαση eco cosmetics και Raiffeisenbank St. Georgen [11], στο πλαίσιο της οποίας το Δικαστήριο προέβη στην ερμηνεία του άρθρου 20 του κανονισμού 1896/2006, το οποίο είναι φαινομενικά ανάλογο προς το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ [12]. Το άρθρο 20 προβλέπει την επανεξέταση, σε έκτακτες περιπτώσεις, της ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής που εξεδόθη στο πλαίσιο διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον η ευρωπαϊκή διαταγή

9 — Μεταξύ άλλων, απόφαση Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

10 — Μεταξύ άλλων, αποφάσεις Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 21), και NLB Leasing (C-209/14, EU:C:2015:440, σκέψη 25).

11 — C-119/13 και C-120/13, EU:C:2014:2144.

12 — Κανονισμός (ΕΚ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τη διαδικασία έκδοσης ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής (ΕΕ L 399, σ. 1).

πληρωμής δεν επιδόθηκε ή δεν κοινοποιήθηκε κατά τρόπο συνάδοντα προς τις ελάχιστες προδιαγραφές που θεσπίζονται στον κανονισμό 1896/2006, δεν εφαρμόζονται οι διαδικασίες που θεσπίζονται στον κανονισμό αυτό —μεταξύ άλλων, στο άρθρο 20 του εν λόγω κανονισμού. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν παρέχεται στον καθού πραγματικά και ουσιαστικά η δυνατότητα να αντιταχθεί στην εν λόγω διαταγή πληρωμής υπό τους όρους του άρθρου 16 του εν λόγω κανονισμού[13]. Όταν η εν λόγω παρατυπία προκύπτει μόνον μετά την κήρυξη της εκτελεστότητας της ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής, ο καθού έχει τη δυνατότητα να καταγγείλει την παρατυπία αυτή με τη χρήση των ενδίκων βοηθημάτων που είναι διαθέσιμα στο εθνικό δίκαιο[14], η οποία, εφόσον αποδειχθεί προσηκόντως, συνεπάγεται την ακυρότητα της εν λόγω κηρύξεως της εκτελεστότητας.

39. Εντούτοις, η συλλογιστική του Δικαστηρίου στην απόφαση eco cosmetics και Raiffeisenbank St. Georgen[15] σε σχέση με το άρθρο 20 του κανονισμού 1896/2006 δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να παρεκταθεί στην απλώς φαινομενικά ανάλογη διάταξη του άρθρου 19 του κανονισμού ΕΕΤ. Σύμφωνα με την ως άνω απόφαση, επίδοση ή κοινοποίηση που δεν συνάδει προς τις ελάχιστες προδιαγραφές που τίθενται στον κανονισμό 1896/2006 δεν δίνει στον οφειλέτη τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην ευρωπαϊκή διαταγή πληρωμής διά της κινήσεως της ειδικά προβλεπόμενης προς τούτο διαδικασίας δήλωσης αντιρρήσεων. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν κινείται καν η διαδικασία επανεξετάσεως του άρθρου 20 του εν λόγω κανονισμού. Εάν η ευρωπαϊκή διαταγή πληρωμής έχει καταστεί εκτελεστή συνεπεία της αδυναμίας του εναγομένου να υποβάλει δήλωση αντιρρήσεων, η εν λόγω εκτελεστότητα μπορεί μεν να προσβληθεί μέσω των ενδίκων μέσων που προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 26 του κανονισμού 1896/2006 για όλα τα δικονομικά ζητήματα που δεν ρυθμίζονται με τον κανονισμό, όχι όμως διά της αίτησης επανεξετάσεως του άρθρου 20 του ίδιου κανονισμού.

40. Σε αντίθεση με το άρθρο 20 του κανονισμού 1896/2006, το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ δεν θεσπίζει ούτε ρυθμίζει ένδικο μέσο επανεξετάσεως στο πλαίσιο του δικαίου της Ένωσης[16], αλλά θεσπίζει ορισμένες ελάχιστες προδιαγραφές με τις οποίες πρέπει να συνάδει το δικονομικό δίκαιο των κρατών μελών (κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο) προκειμένου τα δικαστήρια των κρατών αυτών να μπορούν να πιστοποιούν τις αποφάσεις που εκδίδουν ως ευρωπαϊκούς εκτελεστούς τίτλους[17]. Εάν, στο πλαίσιο του κανονισμού ΕΕΤ, η επίδοση ή κοινοποίηση της πράξεως κατά της οποίας έπρεπε να είχε στραφεί ο οφειλέτης διενεργήθηκε με πλημμελή τρόπο —ακόμα και στην περίπτωση επιδόσεως ή κοινοποιήσεως με απόδειξη παραλαβής εκ μέρους του οφειλέτη κατά τον τρόπο που ορίζεται στο άρθρο 13 του κανονισμού ΕΕΤ, στην οποία και αναφέρεται η Επιτροπή—, το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ εφαρμόζεται και στην περίπτωση αυτή.

41. Πάντως, η τήρηση των ελάχιστων δικονομικών απαιτήσεων του άρθρου 19 του κανονισμού ΕΕΤ προϋποθέτει ότι τα ένδικα μέσα που ρυθμίζονται στο εθνικό δίκαιο δεν πρέπει να υπόκεινται, ιδίως, αλλά όχι αποκλειστικά στις περιπτώσεις που η επίδοση ή κοινοποίηση διενεργήθηκε πλημμελώς, σε προθεσμία που άρχεται κατά το χρονικό σημείο της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως της πράξεως κατά της οποίας πρέπει να στραφεί ο οφειλέτης. Συγκεκριμένα, καίτοι μπορεί να έχει πράγματι γίνει η επίδοση ή κοινοποίηση, εντούτοις, για διάφορους λόγους, ενδέχεται ο οφειλέτης να μην έχει ενημερωθεί σχετικά με το περιεχόμενο της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως εντός της τεθείσας από το εθνικό δίκαιο προθεσμίας, ή ο οφειλέτης χωρίς δική του υπαιτιότητα να μην έχει λάβει γνώση

13 — Όπως έκρινε το Δικαστήριο στη σκέψη 41 της προαναφερθείσας αποφάσεως, «καθόσον η ευρωπαϊκή διαταγή πληρωμής δεν επιδόθηκε ή δεν κοινοποιήθηκε κατά τρόπο συνάδοντα προς τις θεσπιζόμενες [στον κανονισμό 1896/2006] ελάχιστες προδιαγραφές, ο καθού [...] δεν έχει κατ' ανάγκη όλες τις χρήσιμες πληροφορίες βάσει των οποίων μπορεί να αποφασίσει αν θα αντιταχθεί στην εν λόγω διαταγή πληρωμής». Έτσι τίθεται εν αμφιβόλω το κύρος των διαδικασιών που εξαρτώνται από την πάροδο της εν λόγω προθεσμίας, όπως η αίτηση επανεξετάσεως του άρθρου 20 του κανονισμού αυτού.

14 — Απόφαση eco cosmetics και Raiffeisenbank St. Georgen (C-119/13 και C-120/13, EU:C:2014:2144, σκέψεις 46 και 47).

15 — C-119/13 και C-120/13, EU:C:2014:2144.

16 — Βλ. στο ίδιο πνεύμα, S. Pabst, όπ.π. (υποσημείωση 6), παράγραφος 3.

17 — Στο ίδιο πνεύμα, επίσης, ο S. Arnold, όπ.π. (υποσημείωση 7), παράγραφος 4, επίσης τονίζει ότι, σε αντίθεση με το άρθρο 20 του κανονισμού 1896/2006, το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ δεν προβλέπει καμία συγκεκριμένη συνέπεια στην περίπτωση που γίνει δεκτή η αίτηση επανεξετάσεως που έχει ασκήσει ο οφειλέτης (όπ.π., παράγραφος 8).

εγκαίρως ώστε να είναι σε θέση να προετοιμάσει την υπεράσπισή του. Όπως επιβεβαιώνεται από τις πρόσθετες πληροφορίες που προσκόμισε το αιτούν δικαστήριο κατόπιν αιτήματος του Δικαστηρίου, «η προθεσμία για την άσκηση ενδίκου μέσου μπορεί να έχει παρέλθει πριν ο οφειλέτης να είναι σε θέση να το ασκήσει».

42. Η εκτίμηση αυτή έχει επικυρωθεί από το Δικαστήριο (σε σχέση με το άρθρο 34, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001)[18], με την απόφαση ASML[19], κατά την οποία, «για να θεωρηθεί ότι ο εναγόμενος "μπορούσε", υπό την έννοια του άρθρου 34, σημείο 2, του κανονισμού 44/2001, να ασκήσει προσφυγή κατά αποφάσεως που εκδόθηκε ερήμην κατ' αυτού, πρέπει να έλαβε γνώση του περιεχομένου αυτής, ώστε ο εν λόγω εναγόμενος να μπορούσε, εγκαίρως, να διεκδικήσει τα δικαιώματά του κατά τρόπο αποτελεσματικό ενώπιον του δικαστή του κράτους προελεύσεως»[20], και με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υποθέσεως Miragall Escolano κ.λπ.[21], σύμφωνα με την οποία «το δικαίωμα ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος ή ενδίκου μέσου πρέπει να ασκείται από τη στιγμή που οι ενδιαφερόμενοι λαμβάνουν πραγματική γνώση των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται σε βάρος τους ή που θα μπορούσαν να προσβάλουν τα δικαιώματα ή τα νόμιμα συμφέροντά τους».

43. Συνεπώς, θεωρώ ότι δεν συνάδει με τους ελάχιστους κανόνες για την επανεξέταση σε έκτακτες περιπτώσεις νομοθεσία κράτους μέλους η οποία δεν επιτρέπει στον εναγόμενο να ζητήσει την επανεξέταση της αποφάσεως εάν παρέλθει ένας μήνας από τη στιγμή της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως και όχι από τη στιγμή που ο εναγόμενος έλαβε γνώση του περιεχομένου της. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει εάν πράγματι συντρέχουν τα ανωτέρω στο εθνικό δίκαιο.

44. Όσον αφορά το εάν η δυνατότητα παρεκτάσεως των προβλεπόμενων αποσβεστικών προθεσμιών, για λόγους ανωτέρας βίας ή εκτάκτων περιστάσεων χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, υπό τους όρους που προβλέπονται στον BGW, είναι επαρκές μέτρο για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του άρθρου 19, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού ΕΕΤ, εμμένω στη θέση ότι η ερμηνεία του εθνικού δικαίου αποτελεί αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου. Πράγματι, από την παράλληλη χρήση των κατηγοριών «ανωτέρας βίας» και λοιπών «εκτάκτων περιστάσεων» που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του οφειλέτη στο άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού ΕΕΤ γίνεται σαφής η διάκριση μεταξύ των δύο εννοιών στη σχετική διάταξη[22]. Για τον λόγο αυτό, μπορεί να συναχθεί, κατά την κρίση μου, το συμπέρασμα ότι αντιβαίνει στον κανονισμό ΕΕΤ εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία επιτρέπει την παρέκταση των προθεσμιών για την προσβολή μιας δικαστικής αποφάσεως επί μη αμφισβητούμενων αξιώσεων αποκλειστικά στην περίπτωση «ανωτέρας βίας», χωρίς να προβλέπονται άλλες έκτακτες περιστάσεις οι οποίες θα μπορούσαν, χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, να τον είχαν εμποδίσει να αντιταχθεί στην αξίωση. Τα ως άνω συνάδουν πλήρως προς τον σκοπό της δυνατότητας πιστοποιήσεως αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου μόνον εάν διασφαλίζονται επαρκώς το δικαίωμα υπερασπίσεως και το δικαίωμα δίκαιης δίκης του οφειλέτη (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 10 και 11 του κανονισμού ΕΕΤ). Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει εάν πράγματι συντρέχουν οι ως άνω περιστάσεις στην επίμαχη εθνική κανονιστική ρύθμιση.

18 — Κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 12, σ. 1). Κατά την Επιτροπή, το άρθρο 19 του ΕΕΤ επιτελεί λειτουργία παρεμφερή με εκείνη του άρθρου 34, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001, και συνεπώς η ερμηνεία του τελευταίου ασκεί επιρροή στην ερμηνεία του άρθρου 19.

19 — C-283/05, EU:C:2006:787, σκέψη 48.

20 — Βλ, επίσης απόφαση Debaecker κατά Bouwman (49/84, EU:C:1985:252): «το ζήτημα αν η γνωστοποίηση πραγματοποιήθηκε έγκαιρα είναι πραγματικό, και, επομένως, δεν είναι δυνατό να επιλυθεί ούτε σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του δικαστηρίου προελεύσεως ούτε σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του δικαστηρίου του κράτους εκτελέσεως» (σκέψη 27).

21 — ΕΔΔΑ, απόφαση Miragall Escolano κ.λπ. κατά Ισπανίας της 25ης Ιανουαρίου 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-I, σ. 275, § 37.

22 — Η διατύπωση που χρησιμοποιείται είναι η ίδια με εκείνη του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1896/2006, ως προς το οποίο το Δικαστήριο έχει ήδη επιβεβαιώσει στη διάταξη Novontech-Zala (C-324/12, EU:C:2013:205, σκέψη 24) ότι πρόκειται για δύο διαφορετικές συνθήκες, διότι «είναι αναγκαίο, αν δεν συντρέχει περίπτωση ανωτέρας βίας, να [πληρούται] [...], η συνδρομή εκτάκτων περιστάσεων εξαιτίας των οποίων ο καθού δεν μπόρεσε να αμφισβητήσει την αξίωση εντός της προβλεπόμενης προς τούτο προθεσμίας».

45. Συνεπώς, προτείνω να δοθεί στο τρίτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι δεν συνάδει με τους ελάχιστους κανόνες επανεξετάσεως σε έκτακτες περιπτώσεις εθνική νομοθεσία κράτους μέλους η οποία δεν επιτρέπει στον εναγόμενο να αιτηθεί την επανεξέταση της αποφάσεως εάν έχει παρέλθει ένας μήνας από τη στιγμή της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως και όχι από τη στιγμή που ο εναγόμενος έλαβε γνώση του περιεχομένου της. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει εάν το εθνικό δικονομικό δίκαιο και η ερμηνεία του από τα δικαστήρια του κράτους μέλους επιτρέπουν την παρέκταση των προθεσμιών για την προσβολή δικαστικής αποφάσεως επί μη αμφισβητούμενων αξιώσεων όχι μόνον στην περίπτωση ανωτέρας βίας αλλά επίσης και όταν συντρέχουν άλλες έκτακτες περιστάσεις χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη οι οποίες θα μπορούσαν να τον είχαν εμποδίσει να αντιταχθεί στην αξίωση, όπως ορίζει το άρθρο 19 του κανονισμού ΕΕΤ.

Δ — *Τέταρτο προδικαστικό ερώτημα*

46. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να διευκρινιστεί εάν η πιστοποίηση δικαστικής αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου είναι πράξη δικαιοδοτικής φύσεως που εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή και εάν το σχετικό αίτημα πρέπει να συμπεριληφθεί στο εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή εάν, αντιθέτως, η αρμοδιότητα αυτή μπορεί να ανατεθεί στον γραμματέα του δικαστηρίου.

1. Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων

47. Η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η πιστοποίηση δεν συνιστά πράξη δικαιοδοτικής φύσεως, κι επομένως, μπορεί να ανατεθεί στον γραμματέα.

48. Η Πολωνική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, απόκειται στην εθνική νομοθεσία να προσδιορίσει την αρχή που είναι αρμόδια για την πιστοποίηση. Σύμφωνα με την εν λόγω κυβέρνηση, δεν απαιτείται να είναι κατ' ανάγκη δικαστής, κατά το μέτρο που τηρείται η αρχή της αποτελεσματικότητας.

49. Κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, ο εν λόγω κανονισμός δεν απαιτεί την αναγκαστική συμμετοχή δικαστή στην πιστοποίηση μη αμφισβητούμενης αξιώσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου [23], αλλά τονίζει ότι, στην περίπτωση των δικαστικών αποφάσεων, η απόφαση σχετικά με την πιστοποίηση είναι δικαστική πράξη και, συνεπώς, ο δικαστής που εκδίδει την απόφαση υποχρεούται επίσης να διαπιστώσει ότι πληρούνται οι απαιτούμενες από τον κανονισμό προϋποθέσεις για την πιστοποίηση ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου, δεδομένου ότι συνιστά απόφαση που επιτρέπει την αυτοδίκαιη αναγνώριση χωρίς άλλη διατύπωση και, συνεπώς, απαιτείται να εκδοθεί από δικαστή [24].

50. Η Επιτροπή φρονεί ότι η πιστοποίηση δεν αποτελεί κατ' ανάγκην αρμοδιότητα του δικαστή και, συνεπώς, τα κράτη μέλη μπορούν να αναθέσουν τη λειτουργία αυτή σε δημόσιο υπάλληλο δικαστηρίου, υπό τον όρο ότι δεν διακυβεύεται η αποτελεσματικότητα του κανονισμού ΕΕΤ και δεν επιβάλλονται πρόσθετα βάρη στους θιγόμενους διαδίκους. Σύμφωνα με την Επιτροπή [25], τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνήσουν ώστε τα πρόσωπα στα οποία ανατίθεται η πιστοποίηση να διαθέτουν κατάλληλη νομική κατάρτιση προκειμένου να είναι σε θέση να προβούν στην αντικειμενική αξιολόγηση που απαιτεί ο κανονισμός.

23 — Σημείο 18 των παρατηρήσεών της.

24 — Σημείο 15 των παρατηρήσεών της.

25 — Σημείο 13 των παρατηρήσεών της.

2. Εκτίμηση

51. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΤ απλώς υποδεικνύει ότι η αίτηση πιστοποιήσεως της αποφάσεως επί μη αμφισβητούμενης αξιώσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου πρέπει να υποβληθεί «ενώπιον του δικαστηρίου προελεύσεως» [26], αλλά «παραχωρείται κάποια ευελιξία στα κράτη μέλη για το θέμα της κατανομής της δικαιοδοσίας» [27]. Στο πλαίσιο της «ευελιξίας» αυτής, το Βέλγιο αποφάσισε να αναθέσει στον γραμματέα —και όχι στον δικαστή— την προβλεπόμενη από τον κανονισμό ΕΕΤ πιστοποίηση [28].

52. Κατά τη γνώμη μου, πρέπει καταρχάς να γίνει διάκριση μεταξύ «πιστοποιήσεως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου» (άρθρο 6 του κανονισμού ΕΕΤ) και «εκδόσεως του πιστοποιητικού» (άρθρο 9 του κανονισμού ΕΕΤ), διάκριση στην οποία φαίνεται να προβαίνει και το αιτούν δικαστήριο βάσει της διατυπώσεως του προδικαστικού ερωτήματος [29]. Εκτιμώ ότι η έκδοση του πιστοποιητικού δεν αποτελεί κατ' ανάγκην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή και συνεπώς μπορεί να ανατεθεί σε γραμματέα, εφόσον έχει ήδη εκδοθεί η απόφαση σχετικά με την πιστοποίηση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου (για την οποία απαιτείται ο έλεγχος της τηρήσεως των ελάχιστων προϋποθέσεων που ορίζει ο κανονισμός ΕΕΤ).

53. Όσον αφορά τη διαδικασία πιστοποιήσεως αυτή καθαυτήν, πέραν του αμιγώς λεξιλογικού επιχειρήματος ότι στον κανονισμό ΕΕΤ χρησιμοποιείται πάντα η λέξη «δικαστήριο» ως προς την αρμόδια για την πιστοποίηση αρχή [30], διατηρώ σε κάθε περίπτωση σοβαρές επιφυλάξεις εάν η λόγω εξέταση μπορεί να ανατεθεί σε γραμματέα. Στην πραγματικότητα, η εξέταση που απαιτεί ο κανονισμός ΕΕΤ δεν είναι μια εξέταση αμιγώς τυπική, αλλά προϋποθέτει έλεγχο νομιμότητας της αποφάσεως που έχει εκδοθεί από δικαστή και της ακολουθηθείσας διαδικασίας, και συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, έλεγχο εάν το δίκαιο του κράτους προελεύσεως επιτρέπει την επανεξέταση υπό τους όρους που ορίζει το άρθρο 19 του εν λόγω κανονισμού, ζήτημα το οποίο μάλιστα, στη συγκεκριμένη περίπτωση του Βελγίου, φαίνεται να αποτελεί αντικείμενο έντονης νομολογιακής και θεωρητικής διχογνωμίας, όπως προκύπτει από τις πληροφορίες που προσκόμισε το αιτούν δικαστήριο [31].

26 — Που ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 6, ως «το δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί της διαδικασίας κατά τον χρόνο εκπλήρωσης των όρων του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία α', β' ή γ'».

27 — COM(2004) 90 τελικό, σημείο 3.3.2, παρατηρήσεις σχετικά με το τότε άρθρο 5 της κοινής θέσης του Συμβουλίου για την έκδοση του εν λόγω κανονισμού.

28 — Διά της υπουργικής εγκυκλίου της 22ας Ιουνίου 2005 (*Moniteur belge* της 28ης Οκτωβρίου 2005, σ. 47402). Η λύση αυτή δέχθηκε έντονη κριτική από τους Kropholler/von Hein, «Art. 6 EuVTVO», σε *Europäisches Zivilprozessrecht*, 9η έκδοση, Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2011, παράγραφος 3 και εκεί παρατιθέμενη βιβλιογραφία. Βλ. επίσης, σχετικά με τη βελγική περίπτωση συγκεκριμένα, J.F. van Drooghenbroeck και S. Brijs, *Un titre exécutoire européen*. Βρυξέλλες: Larcier, 2006, σ. 14 επ.· των ίδιων συγγραφέων, «La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen», σε G. de Leval και M. Candela Soriano (coords.), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*. Βρυξέλλες: Larcier, 2007, σ. 215 επ., και P. Gielen, «Le titre exécutoire européen, cinq ans après: rêve ou réalité?». *Journal des Tribunaux*, 2010, σ. 571. Πλήρης σύνοψη της συναφούς βελγικής νομολογίας και της πρακτικής που έχει αναπτυχθεί στο Βέλγιο από δικαστές και γραμματείς σε σχέση με την πιστοποίηση δικαστικών αποφάσεων ως ευρωπαϊκών εκτελεστών τίτλων σε C. Vanheukelen, «Le titre exécutoire européen — Approche d'un praticien du droit», σε G. de Leval και F. Georges (dirs.): *Le Droit judiciaire en mutation. En hommage à Alphonse Kohl*, Λιέγη: Anthemis, 2007, σ. 17 επ.

29 — «Ο ΕΕΤ [ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος] δεν είναι "ειδική μορφή αποφάσεως" αλλά μάλλον μια "ιδιότητα" ορισμένων αποφάσεων, συμβιβασμών και δημοσίων εγγράφων χάρη στην οποία, αφότου έχει διαπιστωθεί ότι έχουν εκδοθεί σύμφωνα με ορισμένες προϋποθέσεις και έχει πιστοποιηθεί εγγράφως (ήτοι, με το πιστοποιητικό του ΕΕΤ) η τήρηση των εν λόγω απαιτήσεων, διατηρούν στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας την εκτελεστότητά τους που έχουν στο κράτος μέλος στο οποίο έχουν εκδοθεί [...]. Το πιστοποιητικό του ΕΕΤ [...] αποτελεί το έγγραφο που πιστοποιεί την τήρηση των εν λόγω προϋποθέσεων και εκφράζει το ουσιαστικό περιεχόμενο της αποφάσεως [...] η οποία έχει καταστεί εκτελεστή [...]. Η ύπαρξη της ιδιότητας του ΕΕΤ αποδεικνύεται μέσω του αντίστοιχου "πιστοποιητικού ΕΕΤ"» [R. Gil Nievas και J. Carrascosa González, «Consideraciones sobre el Reglamento 805/2004, de 21 de abril de 2004, por el que se establece un título ejecutivo europeo para créditos no impugnados», σε A.L. Calvo Caravaca και E. Castellanos Ruiz (dirs.): *La Unión Europea ante el Derecho de la globalización*, Colex, 2008, σ. 380 και 381].

30 — Βλ. επίσης αιτιολογική σκέψη 17, στην οποία γίνεται μνεία στα «δικαστήρια που είναι αρμόδια να εξετάζουν αν τηρήθηκαν πλήρως οι ελάχιστοι δικονομικοί κανόνες».

31 — Βλ. επίσης τα έργα Βέλγων συγγραφέων στα οποία γίνεται μνεία στην υποσημείωση 28.

54. Ακριβώς λόγω της τόσο χαρακτηριστικής διχογνωμίας σχετικά με το εάν η εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους συνάδει ή όχι με τους ελάχιστους κανόνες που θεσπίζει το άρθρο 19, η απόφαση περί πιστοποιήσεως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου οφείλει, κατά τη γνώμη μου, να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή. Πρέπει εξάλλου να ληφθεί υπόψη ότι η απόφαση περί πιστοποιήσεως δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο, όπως ορίζεται στο άρθρο 10, παράγραφος 4, του κανονισμού ΕΕΤ [32], και ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους της εκτελέσεως δεν θα έχουν τη δυνατότητα να εξετάσουν εάν στο κράτος μέλος προελεύσεως τηρήθηκαν οι ελάχιστοι δικονομικοί κανόνες [33].

55. Υπό το πρίσμα των ως άνω εκτιμήσεων και, ειδικότερα, προς διασφάλιση —κυρίως σε περίπτωση έντονης νομολογιακής διχογνωμίας όπως εν προκειμένω— του πλήρους σεβασμού των δικαιωμάτων υπερασπίσεως και δίκαιης δίκης του οφειλέτη, τα οποία κατοχυρώνονται αμφότερα στο άρθρο 47 του Χάρτη, θεωρώ ότι η πιστοποίηση δικαστικής αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου πρέπει να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή, με την επιφύλαξη της αναθέσεως του καθήκοντος εκδόσεως του σχετικού πιστοποιητικού στον γραμματέα.

56. Όσον αφορά το ζήτημα εάν το αίτημα περί πιστοποιήσεως του δικαστικού τίτλου πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στο εισαγωγικό της δίκης έγγραφο (τελευταία φράση του πρώτου σκέλους του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος), το άρθρο 6 του κανονισμού ΕΕΤ ορίζει ότι η απόφαση περί μη αμφισβητούμενης αξιώσεως που έχει εκδοθεί σε κράτος μέλος πιστοποιείται ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος κατόπιν αιτήσεως στο δικαστήριο προελεύσεως *η οποία υποβάλλεται ανά πάσα στιγμή*. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, δεν θα είχε νόημα να απαιτείται η υποβολή του αιτήματος πιστοποιήσεως στο εισαγωγικό της δίκης έγγραφο (καίτοι αδιαμφισβήτητα μπορεί να υποβληθεί στο στάδιο αυτό), διότι στο χρονικό σημείο εκείνο δεν είναι γνωστό εάν η αξίωση θα αποτελέσει ή όχι αντικείμενο αμφισβητήσεως, και συνεπώς, εάν η απόφαση που θα εκδοθεί με το πέρας της εν λόγω δίκης θα συνάδει με τις αναγκαίες προδιαγραφές για την πιστοποίησή της ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου.

57. Συμπερασματικά, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα ότι η πιστοποίηση δικαστικής αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου πρέπει να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή, με την επιφύλαξη της αναθέσεως του καθήκοντος εκδόσεως του σχετικού πιστοποιητικού στον γραμματέα.

Ε — *Πέμπτο προδικαστικό ερώτημα*

58. Το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση εφόσον κριθεί ότι η πιστοποίηση αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου δεν συνιστά πράξη δικαιοδοτικής φύσεως, αφορά τη χρονική στιγμή στην οποία πρέπει να ζητηθεί η εν λόγω πιστοποίηση. Ερωτάται συγκεκριμένα εάν μπορεί να ζητηθεί η πιστοποίηση ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου αφότου η απόφαση κατέστη αμετάκλητη.

59. Δεδομένης της απαντήσεως που προτείνω να δοθεί στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος.

60. Εάν το Δικαστήριο δεν ακολουθήσει την πρότασή μου ως προς το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, εν προκειμένω, ζητήθηκε από το αιτούν δικαστήριο να επιβεβαιώσει εάν στην κύρια υπόθεση πράγματι ο εναγόμενος είχε παραλείψει να ζητήσει την πιστοποίηση της αποφάσεως στο εισαγωγικό της δίκης έγγραφο. Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο

32 — Μόνον είναι δυνατή η διόρθωση του πιστοποιητικού ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου όταν, λόγω τυπικού σφάλματος, υπάρχει απόκλιση μεταξύ της αποφάσεως και του πιστοποιητικού (άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού ΕΕΤ) ή η ανάκλησή του όταν χορηγήθηκε προφανώς εσφαλμένα με βάση τις απαιτήσεις που καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό (άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού ΕΕΤ).

33 — Αιτιολογική σκέψη 18 του κανονισμού ΕΕΤ.

επιβεβαίωσε ότι ο αιτών είχε ζητήσει με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο την πιστοποίηση της εκδοθησομένης αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου, εκτιμώ ότι σε κάθε περίπτωση παρέλκει η απάντηση επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος, διότι διατυπώνεται επί υποθετικής βάσεως.

IV – **Πρόταση**

61. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο Hof van Beroep te Antwerpen την ακόλουθη απάντηση:

«1) Δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 288 ΣΛΕΕ το γεγονός ότι η εθνική έννομη τάξη δεν προβλέπει συγκεκριμένη διαδικασία επανεξετάσεως κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΚ) 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις.

2) Προκειμένου να πιστοποιηθούν ως ευρωπαϊκοί εκτελεστοί τίτλοι αποφάσεις που εκδίδονται από τα δικαστήρια κράτους μέλους, δεν αρκεί να προβλέπεται διαδικασία επανεξετάσεως στην έννομη τάξη του σχετικού κράτους μέλους μόνο στην περίπτωση που κλήτευση ή εισαγωγικό της δίκης έγγραφο έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον οφειλέτη κατά τον τρόπο που ορίζεται στο άρθρο 14 του κανονισμού 805/2004 και ταυτόχρονα συντρέχουν οι λοιπές προϋποθέσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού. Απαιτείται επιπλέον η θέσπιση διαδικασίας επανεξετάσεως στο πλαίσιο της έννομης τάξεως του εν λόγω κράτους μέλους και στην περίπτωση που ο οφειλέτης (ομοίως στην περίπτωση της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως που διενεργούνται κατά το άρθρο 13 του κανονισμού 805/2004) δεν είχε τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην αξίωση για λόγους ανωτέρας βίας ή εκτάκτων περιστάσεων χωρίς δική του υπαιτιότητα. Η διαδικασία που έχει επιλέξει το κράτος μέλος πρέπει να παρέχει επαρκείς εγγυήσεις τηρήσεως του δικαιώματος υπερασπίσεως και του δικαιώματος δίκαιης δίκης του οφειλέτη, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα επανεξετάσεως της αποφάσεως στο σύνολό της και όχι μόνο ως προς τα νομικά ζητήματα.

3) Δεν συνάδει με τους ελάχιστους κανόνες περί επανεξετάσεως σε έκτακτες περιπτώσεις νομοθεσία κράτους μέλους η οποία εμποδίζει τον εναγόμενο να αιτηθεί την επανεξέταση της αποφάσεως αφότου έχει παρέλθει ένας μήνας από τη στιγμή της επιδόσεως ή κοινοποιήσεως και όχι από τη στιγμή που ο εναγόμενος έλαβε πραγματική γνώση του περιεχομένου της. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει εάν το εθνικό δικονομικό δίκαιο και η ερμηνεία του από τα δικαστήρια του κράτους μέλους επιτρέπουν την παρέκταση των προθεσμιών για την προσβολή δικαστικής αποφάσεως επί μη αμφισβητούμενων αξιώσεων όχι μόνο στην περίπτωση ανωτέρας βίας αλλά επίσης και όταν συντρέχουν άλλες έκτακτες περιστάσεις χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη οι οποίες θα μπορούσαν να τον είχαν εμποδίσει να αντιταχθεί στην αξίωση, όπως ορίζει το άρθρο 19 του κανονισμού 805/2004.

4) Η πιστοποίηση δικαστικής αποφάσεως ως ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου πρέπει να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή, με την επιφύλαξη της αναθέσεως του καθήκοντος εκδόσεως του σχετικού πιστοποιητικού στον γραμματέα.

5) Παρέλκει η απάντηση στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα.»